

Nederlandse taal
VMBO
Syllabus BB, KB en GT
centraal examen
2011

September 2009

Verantwoording:

© 2009 Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven vwo, havo, vmbo, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	4
1. Syllabus Nederlands BB	5
1a. Verdeling examinering CE/SE	5
1b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE	6
2. Syllabus Nederlands KB	11
2a. Verdeling examinering CE/SE	11
2b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE	12
3. Syllabus Nederlands GT	17
3a. Verdeling examinering CE/SE	17
3b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE	18

Voorwoord

De minister heeft de examenprogramma's op hoofdlijnen vastgesteld.

In het examenprogramma zijn de exameneenheden aangewezen waarover het centraal examen (CE) zich uitstrekt: het CE-deel van het examenprogramma. Het examenprogramma is op 1 augustus 2007 in werking getreden en geldt tot nader order.

De CEVO *) geeft in een syllabus, die in beginsel jaarlijks verschijnt, een toelichting op het CE-deel van het examenprogramma. Naast een beschrijving van de exameneisen voor een centraal examen, kan de syllabus verdere informatie over het centraal examen bevatten over een of meer van de volgende onderwerpen:

specificaties van examenstof, begrippenlijsten, bekend veronderstelde onderdelen van exameneenheden die verplicht zijn op het schoolexamen, bekend veronderstelde voorkennis uit de onderbouw, bijzondere vormen van examinering (computerexamens), voorbeeldopgaven, toelichting op de vraagstelling, toegestane hulpmiddelen.

Ten aanzien van de syllabus is nog het volgende op te merken. De functie ervan is een leraar in staat te stellen zich een goed beeld te vormen van wat in het centraal examen wel en niet gevraagd kan worden. Naar hun aard zijn ze dus niet een volledig gesloten en afgebakende beschrijving van alles wat op een examen zou kunnen voorkomen. Het is mogelijk, al zal dat maar in beperkte mate voorkomen, dat op een CE ook iets aan de orde komt dat niet met zo veel woorden in deze syllabus staat, maar dat naar het algemeen gevoelen daarvan in het verlengde ligt.

Een syllabus is zodoende een hulpmiddel voor degenen die anderen of zichzelf op een centraal examen voorbereiden. Een syllabus kan ook behulpzaam zijn voor de producenten van leermiddelen en voor nascholingsinstanties.

Deze syllabus geldt voor het examenjaar 2011. Syllabi van eerdere jaren zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van deze versie. Voor het examenjaar 2012 wordt een nieuwe syllabus vastgesteld.

De CEVO publiceert uitsluitend digitale versies van de syllabi 2011.

Dit gebeurt via Examenblad.nl, de officiële website voor de examens in het voortgezet onderwijs.

In de syllabi 2011 zijn de wijzigingen ten opzichte van de vorige syllabus voor het examenjaar 2010 duidelijk zichtbaar. **De veranderingen zijn geel gemarkeerd.**

Er zijn diverse vakken waarbij de syllabus 2011 geen veranderingen heeft ondergaan.

Een syllabus kan zo nodig ook tussentijds worden aangepast, bijvoorbeeld als een in de syllabus beschreven situatie feitelijk veranderd is. De aan een centraal examen voorafgaande Septembermededeling is dan het moment waarop dergelijke veranderingen bekend worden gemaakt. Kijkt u voor alle zekerheid jaarlijks in september op Examenblad.nl, www.examenblad.nl

De CEVO stelt het aantal en de tijdsduur van de toetsen van het centraal examen vast en de wijze waarop het centraal examen wordt afgenomen. Deze vaststelling wordt gepubliceerd in het rooster voor de centrale examens en in de Septembermededeling.

De syllabus is niet van belang voor het schoolexamen. Daarvoor zijn handreikingen door de SLO geproduceerd die in deze uitgave niet zijn opgenomen.

Voor opmerkingen over deze tekst houdt de CEVO zich steeds aanbevolen. U kunt die zenden aan info@cevo.nl *) of aan CEVO *), postbus 8128, 3503 RC Utrecht.

De voorzitter van de CEVO,
drs. H.W. Laan

*) Op 1 oktober 2009 gaat de CEVO op in het College voor Examens (CvE). De CEVO bestaat dan niet meer, maar besluiten van de CEVO, onder meer over de syllabi, blijven van kracht, zolang deze niet herzien zijn door het CvE. Reacties op deze syllabus kunt u vanaf dat moment ook zenden aan: info@cve.nl of College voor Examens, Postbus 315, 3500 AH Utrecht

1. Syllabus Nederlands BB

1a. Verdeling examinering CE/SE

Bij de verdeling van de examenstof Nederlandse taal over centraal examen en schoolexamen dient een verschil gemaakt te worden tussen de papieren examens en digitale examens. *De exameneenheid NE/K/4 wordt niet getoetst in het papieren ce maar wel in de digitale examens*

Tabel 1:

Verdeling van de examenstof Nederlandse taal BB over centraal examen en schoolexamen bij papieren centrale examens

Exameneenheden		B	CE	moet op SE	mag op SE
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		B	
NE/K/2	Basisvaardigheden	X		B	
NE/K/3	Leervaardigheden voor het vak Nederlands	X	B	B	
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	X		B	
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid	X		B	
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	B		B
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	X	B		B
NE/K/8	Fictie	X		B	

Tabel 2:

Verdeling van de examenstof Nederlandse taal BB over centraal examen en schoolexamen bij digitale centrale examens

Exameneenheden		B	CE	moet op SE	mag op SE
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		B	
NE/K/2	Basisvaardigheden	X		B	
NE/K/3	Leervaardigheden voor het vak Nederlands	X	B	B	
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	X	B		B
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid	X		B	
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	B		B
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	X	B		B
NE/K/8	Fictie	X		B	

1b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE

NE/K/3	<p>Leervaardigheden voor het vak Nederlands</p> <p>De kandidaat beheerst een aantal strategische vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.</p> <p>De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 strategieën kiezen en hanteren die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk- en spreek- en gespreksdoelen 2 strategieën kiezen die het eigen taalleerproces bevorderen 3 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:<ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken - non-verbale middelen benutten
---------------	--

NE/K/4

Luister- en kijkvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 luister- en kijkstrategieën hanteren:
  - globaal luisteren/ kijken
  - zoekend luisteren/ kijken
  - intensief luisteren/ kijken
- 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - informatie afleiden uit de context
  - vragen naar betekenis
- 3 het doel van de makers van een programma aangeven:
  - informatie geven
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
  - amuseren
  - gevoelens oproepen/ uitdrukken
- 4 de belangrijkste elementen van een programma weergeven:
  - hoofdonderwerp
  - hoofdgedachte
  - relatie tussen tekst en beeld

Bij de relatie tussen tekst en beeld gaat het om het herkennen, analyseren en interpreteren van elementen van een programma, waaronder gesproken tekst, geschreven tekst, overige geluidselementen (zoals intonatie, achtergrondgeluid, muziek), overige beeldelementen (zoals mimiek, gebaren, rekvisieten)
- 5 uit een programma de betekenis afleiden van een voor de strekking van het programma belangrijke uitspraak
- 6 een oordeel geven over een programma en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekst-, beeld- en geluidsgegevens
- 7 een instructie uitvoeren

Het betreft bij deze eindtermen kijk- en luistersituaties als:

- nieuwsbericht
- documentaire
- reclameboodschap
- instructie(programma)
- discussieprogramma

Voor de basisberoepsgerichte leerweg is het aangeboden materiaal van bescheiden omvang en eenvoudig van opbouw en abstractieniveau. Het sluit nauw aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de kandidaten. Bij de keuze van materiaal is rekening gehouden met de variatie in culturele achtergrond van de kandidaten. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een grote mate van voorstructurering.

NE/K/6

Leesvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 leesstrategieën hanteren:
  - globaal lezen
  - zoekend lezen
  - intensief lezen
- 2 compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - informatie afleiden uit de context
  - vragen naar betekenis
  - woordenboek gebruiken
- 3 de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen:
  - titel
  - tussenkopjes
  - illustraties
  - lettertypes
  - tekst- en alinea-indeling
- 4 het schrijfdoel van de auteur aangeven:
  - informatie verstrekken
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
  - amuseren
  - gevoelens oproepen/ uitdrukken
- 5 een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen
- 6 van de kern van een tekst de verschillende deelonderwerpen beschrijven
- 7 uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin
- 8 het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte van een tekst aangeven
- 9 op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals:
  - oorzaak – gevolg
  - doel – middel
  - algemene uitspraak – voorbeeld
  - tegenstelling
  - opsomming
  - voorwaarde
  - argumenten – conclusie
- 10 een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- korte instructie- en studieteksten
- reclameteksten
- artikelen van bescheiden omvang uit kranten en tijdschriften
- schema's
- notities
- elektronisch vervaardigde niet-lineaire teksten met doorklikpunten (hyperlinks)

	<p>Voor de basisberoepsgerichte leerweg zijn de teksten eenvoudig qua woordenschat, zinsbouw, opbouw en niveau van abstractie. Ze sluiten nauw aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de kandidaten. Bij de tekstkeuze is rekening gehouden met de variatie in culturele achtergrond van de kandidaten. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een grote mate van voorstructurering.</p>
--	--

NE/K/7

Schrijfvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 schrijfstrategieën hanteren:
  - uitgaan van een aangeboden schrijfplan
  - informatie verwerven, verwerken en verstrekken
  - op basis van reacties en suggesties van anderen de tekst herschrijven
- 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - omschrijvingen gebruiken
  - hulpmiddelen gebruiken zoals woordenboek, spellingcontrole
- 3 het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen:
  - informatie geven
  - informatie vragen
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
- 4 het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek:
  - taalgebruik:
    - woordkeuze
    - toon
    - zinsbouw
  - lezerspubliek:
    - directe omgeving
    - instanties
    - geadresseerden met een hogere status
- 5 conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alinea-opbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging
- 6 beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces gebruiken

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- advertentie
- formulier
- informele en formele brief of e-mail
- ingezonden stuk of bijdrage, bijvoorbeeld voor de schoolkrant
- verslag
- werkstuk van eenvoudige en beknopte aard

In de opdrachten voor de basisberoepsgerichte leerweg is een grote mate van sturing aanwezig met betrekking tot doel, publiek, vorm en inhoud van de te produceren teksten.

2. Syllabus Nederlands KB

2a. Verdeling examinering CE/SE

Bij de verdeling van de examenstof Nederlandse taal over centraal examen en schoolexamen dient een verschil gemaakt te worden tussen de papieren examens en digitale examens. De exameneenheid NE/K/4 wordt niet getoetst in het papieren ce maar wel in de digitale examens

Tabel 1:

Verdeling van de examenstof Nederlandse taal KB over centraal examen en schoolexamen bij papieren centrale examens

Exameneenheden		K	CE	moet op SE	mag op SE
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		K	
NE/K/2	Basisvaardigheden	X		K	
NE/K/3	Leervaardigheden voor het vak Nederlands	X	K	K	
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	X		K	
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid	X		K	
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	K		K
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	X	K		K
NE/K/8	Fictie	X		K	

Tabel 2:

Verdeling van de examenstof Nederlandse taal KB over centraal examen en schoolexamen bij digitale centrale examens

Exameneenheden		K	CE	moet op SE	mag op SE
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		K	
NE/K/2	Basisvaardigheden	X		K	
NE/K/3	Leervaardigheden voor het vak Nederlands	X	K	K	
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	X	K		K
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid	X		K	
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	K		K
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	X	K		K
NE/K/8	Fictie	X		K	

2b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE

NE/K/3	<p>Leervaardigheden voor het vak Nederlands</p> <p>De kandidaat beheerst een aantal strategische vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.</p> <p>De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 strategieën kiezen en hanteren die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk- en spreek- en gespreksdoelen 2 strategieën kiezen die het eigen taalleerproces bevorderen 3 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:<ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken - non-verbale middelen benutten
---------------	--

NE/K/4

Luister- en kijkvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 luister- en kijkstrategieën hanteren:
  - globaal luisteren/ kijken
  - zoekend luisteren/ kijken
  - intensief luisteren/ kijken
- 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - informatie afleiden uit de context
  - vragen naar betekenis
- 3 het doel van de makers van een programma aangeven:
  - informatie geven
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
  - amuseren
  - gevoelens oproepen/ uitdrukken
- 4 de belangrijkste elementen van een programma weergeven:
  - hoofdonderwerp
  - hoofdgedachte
  - relatie tussen tekst en beeld

Bij de relatie tussen tekst en beeld gaat het om het herkennen, analyseren en interpreteren van elementen van een programma, waaronder gesproken tekst, geschreven tekst, overige geluidselementen (zoals intonatie, achtergrondgeluid, muziek), overige beeldelementen (zoals mimiek, gebaren, rekwisieten)
- 5 uit een programma de betekenis afleiden van een voor de strekking van het programma belangrijke uitspraak
- 6 een oordeel geven over een programma en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekst-, beeld- en geluidsgegevens
- 7 een instructie uitvoeren
- 8 de waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt

Het betreft bij deze eindtermen kijk- en luistersituaties als:

- nieuwsbericht
- documentaire
- reclameboodschap
- instructie(programma)
- discussieprogramma

Voor de kaderberoepsgerichte leerweg is het aangeboden materiaal relatief complex qua opbouw en niveau van abstractie. Het sluit aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de kandidaten. Bij de keuze van materiaal is rekening gehouden met de variatie in culturele achtergrond van de kandidaten. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een zekere mate van voorstructurering.

NE/K/6

Leesvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 leesstrategieën hanteren:
  - globaal lezen
  - zoekend lezen
  - intensief lezen
- 2 compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - informatie afleiden uit de context
  - vragen naar betekenis
  - woordenboek gebruiken
- 3 de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen:
  - titel
  - tussenkopjes
  - illustraties
  - lettertypes
  - tekst- en alinea-indeling
- 4 het schrijfdoel van de auteur aangeven:
  - informatie verstrekken
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
  - amuseren
  - gevoelens oproepen/ uitdrukken
- 5 een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen
- 6 van de kern van een tekst de hoofdgedachte van de verschillende tekstdelen geven en de functie van de delen benoemen
- 7 uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin
- 8 met behulp van een voorgestructureerde opdracht van een eenvoudige korte tekst een globale samenvatting geven, waarin hoofdonderwerp, hoofdgedachte en de gedachtegang in de tekst worden verwoord
- 9 op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals:
  - oorzaak – gevolg
  - doel – middel
  - algemene uitspraak – voorbeeld
  - tegenstelling
  - opsomming
  - voorwaarde
  - argumenten – conclusie
- 10 talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken, zoals beeldspraak en ironie
- 11 een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- instructie- en studieteksten
- reclameteksten
- artikelen uit kranten en tijdschriften
- schema's
- notities
- elektronisch vervaardigde niet-lineaire teksten met doorklikpunten (hyperlinks)

Voor de kaderberoepsgerichte leerweg zijn de teksten relatief complex qua woordenschat, zinsbouw, opbouw en niveau van abstractie. Ze sluiten aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de kandidaten. Bij de tekstkeuze is rekening gehouden met de variatie in culturele achtergrond van de kandidaten. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een zekere mate van voorstructurering.

NE/K/7

Schrijfvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 schrijfstrategieën hanteren:
  - een schrijfplan maken
  - informatie verwerven, verwerken en verstrekken
  - op basis van reacties en suggesties van anderen de tekst herschrijven
- 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - omschrijvingen gebruiken
  - hulpmiddelen gebruiken zoals woordenboek, spellingcontrole
- 3 het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen:
  - informatie geven
  - informatie vragen
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
- 4 het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek:
  - taalgebruik:
    - woordkeuze
    - toon
    - zinsbouw
  - lezerspubliek:
    - directe omgeving
    - instanties
    - geadresseerden met een hogere status
- 5 conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alinea-opbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging
- 6 beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces gebruiken

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- advertentie
- formulier
- informele en formele brief of e-mail
- artikel bijvoorbeeld voor de schoolkrant, een jongerentijdschrift of een dagblad
- verslag
- werkstuk

In de opdrachten voor de kaderberoepsgerichte leerweg is een zekere mate van sturing aanwezig met betrekking tot doel, publiek, vorm en inhoud van de te produceren teksten. De taaluitingen van de kandidaten voldoen overwegend aan eisen van publiekgerichtheid en formele correctheid.

3. Syllabus Nederlands GT

3a. Verdeling examinering CE/SE

Tabel:

Verdeling van de examenstof Nederlandse taal GT over centraal examen en schoolexamen

Exameneenheden		GT	CE	moet op SE	mag op SE
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		GT	
NE/K/2	Basisvaardigheden	X		GT	
NE/K/3	Leervaardigheden voor het vak Nederlands	X	GT	GT	
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	X		GT	
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid	X		GT	
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	GT		GT
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	X	GT		GT
NE/K/8	Fictie	X		GT	
NE/V/1	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	X		GT	
NE/V/2	Schrijven op basis van documentatie	X		GT	
NE/V/3	Vaardigheden in samenhang	X		GT	

3b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE

NE/K/3	<p>Leervaardigheden voor het vak Nederlands</p> <p>De kandidaat beheerst een aantal strategische vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.</p> <p>De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 strategieën kiezen en hanteren die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk- en spreek- en gespreksdoelen 2 strategieën kiezen die het eigen taalleerproces bevorderen 3 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:<ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken - non-verbale middelen benutten
---------------	--

NE/K/6	<p>Leesvaardigheid</p> <p>De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 leesstrategieën hanteren: <ul style="list-style-type: none"> - globaal lezen - zoekend lezen - intensief lezen 2 compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet: <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - vragen naar betekenis - woordenboek gebruiken 3 de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen: <ul style="list-style-type: none"> - titel - tussenkopjes - illustraties - lettertypes - tekst- en alinea-indeling 4 het schrijfdoel van de auteur aangeven: <ul style="list-style-type: none"> - informatie verstrekken - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten - amuseren - gevoelens oproepen/ uitdrukken 5 een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen 6 van de kern van een tekst de hoofdgedachte van de verschillende tekstdelen geven en de functie van de delen benoemen 7 uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin 8 met behulp van een voorgestructureerde opdracht van een eenvoudige korte tekst een globale samenvatting geven, waarin hoofdonderwerp, hoofdgedachte en de gedachtegang in de tekst worden verwoord 9 op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - oorzaak – gevolg - doel – middel - algemene uitspraak – voorbeeld - tegenstelling - opsomming - voorwaarde - argumenten – conclusie 10 talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken, zoals beeldspraak en ironie 11 een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens
---------------	---

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- instructie- en studieteksten
- reclameteksten
- artikelen uit kranten en tijdschriften
- schema's
- notities
- elektronisch vervaardigde niet-lineaire teksten met doorklikpunten (hyperlinks)

Voor de gemengde en theoretische leerweg zijn de teksten relatief complex qua woordenschat, zinsbouw, opbouw en niveau van abstractie. Ze sluiten aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de kandidaten. Bij de tekstkeuze is rekening gehouden met de variatie in culturele achtergrond van de kandidaten. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een zekere mate van voorstructurering.

NE/K/7

Schrijfvaardigheid

De kandidaat kan

- 1 schrijfstrategieën hanteren:
  - een schrijfplan maken
  - informatie verwerven, verwerken en verstrekken
  - op basis van reacties en suggesties van anderen de tekst herschrijven
- 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:
  - omschrijvingen gebruiken
  - hulpmiddelen gebruiken zoals woordenboek, spellingcontrole
- 3 het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen:
  - informatie geven
  - informatie vragen
  - overtuigen
  - een mening geven
  - tot handelen aanzetten
- 4 het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek:
  - taalgebruik:
    - woordkeuze
    - toon
    - zinsbouw
  - lezerspubliek:
    - directe omgeving
    - instanties
    - geadresseerden met een hogere status
- 5 conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alinea-opbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging
- 6 beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces gebruiken

Het betreft bij deze eindtermen teksten als:

- advertentie
- formulier
- informele en formele brief of e mail
- artikel bijvoorbeeld voor de schoolkrant, een jongerentijdschrift of een dagblad
- verslag
- werkstuk
- elektronisch vervaardigde tekst

In de opdrachten voor de gemengde en theoretische leerweg is een zekere mate van sturing aanwezig met betrekking tot doel, publiek, vorm en inhoud van de te produceren teksten. De taaluitingen van de kandidaten voldoen overwegend aan eisen van publiekgerichtheid en formele correctheid.